

Čadrg

primer don Pierinove skupnosti kot dodatne priložnosti za razvoj podeželja

IZVLEČEK

Odpiranja novih don Pierinovi skupnosti za zdravljenje zasvojenцев z drogami se otepajo marsikateri lokalne skupnosti v Sloveniji. V nasprotju z mnogimi neutemeljenimi strahovi le-te lokalnemu okolju ne predstavljajo nikakršne grožnje. Nasprotno, celo pozitivno pripomorejo pri razvoju majhnih podeželskih okolij. Vaška skupnost v Čadrgu je omogočila odprtje prve don Pierinove skupnosti v posvetnem objektu v Sloveniji.

Ključne besede:
podeželje, don Pierino, Skupnost srečanje, Čadrg.

ABSTRACT

Many local communities in Slovenia have shown resistance towards opening the new don Pierino communities for healing drug addicts. Just the opposite to many groundless fears the communities are no threat to local environment. They have stimulating effect on the rural areas development. Village community of Čadrg has enabled opening of the first don Pierino community in a secular building in Slovenia.

Key words:
rural areas, don Pierino, Community Incontro, Čadrg.

Avtor besedila:
PRIMOŽ PIPAN, univ. dipl. geog.,
E-pošta: ppiplan@hotmail.com

Avtor fotografij:
PRIMOŽ PIPAN

Poznavalec življenja v Alpah, avstrijski Korošec Gerhard Lepp, je Čadrg vzel za sinonim idealne preobrazbe hribovskih in gorskih vasi iz izumirajočih v napredna in obetavna naselja (10). Se torej fenomen Čadrg lahko ponovi še kje drugje?

Da ima Čadrg današnjo podobo, je do sedaj vsak njegov odrasel krajan prostovoljno vložil okoli 4.000 delovnih ur.

"Če bi vsak Slovenec naredil pol toliko, bi bili Švicarji reveži (6)."

Zanimivo je to, da izračun upošteva tudi krajane, ki v vasi nimajo stalnega bivališča. Razlog, da je Čadrg zgled uspešne vaške skupnosti, je nedvomno tudi ta, da razlik med »domačini« (25 oseb) in »vikendaši« (9 oseb) pravzaprav ni (6).

Vaščani Čadrga so potem, ko nikjer v Sloveniji niso bili pripravljeni sprejeti don Pierinove skupnosti, ponudili možnost za prvo njegovo skupnost v Sloveniji za zdravljenje odvisnikov od drog v posvetnem objektu.

Vaška skupnost Čadrg

Čadrg je razloženo hribovsko naselje v južnem delu Posoških

Julijskih Alp. Upravno spada v občino Tolmin, za katero so značilne obmejnost, prometna odmaknjenost, demografska ogroženost in obroben položaj. Dolgo časa je bil edina vas na Tolminskem, do katere ni bila speljana cesta. Slaba dostopnost je bila glavni razlog, da se je veliko prebivalcev, ki so se zaposlili v industrijskih obratih v dolini, preselilo v Tolmin.

Preobrat v razvoju vasi se je zgodil leta 1974, ko so vaščani z udarniškim delom sami zgradili cesto do vasi, njen zadnji odsek so zabetonirali šele leta 1990. V zadnjih letih se v naselje pospešeno vrača življenje. Če je leta 1991 v petih stalno naseljenih gospodinjstvih živelo 21 ljudi, je v letu 2004 njihovo število naraslo že na 34 (ne upoštevaje 6 do 9 fantov iz don Pierinove skupnosti).

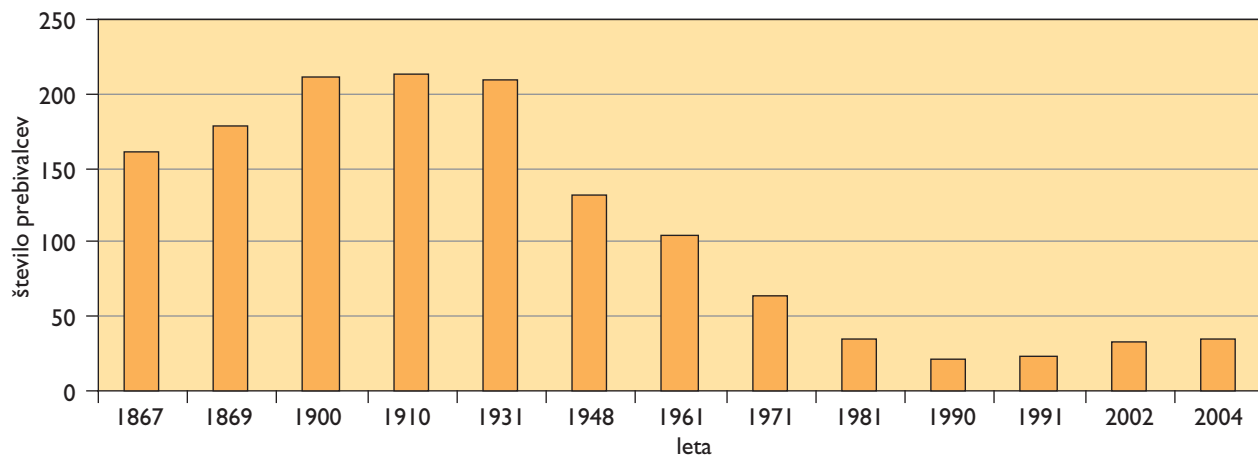
Čadrgan Ludvik Janež meni, da ima teoretično vsaka vaška skupnost možnost, da uspe, istočasno pa dodaja, da je v današnjem času praktično to zelo težko izvedljivo. Vse je odvisno od stopnje socialnega kapitala. Njegov pomen se odraža v tem, da skozi socialne prvine (socialna omrežja, zaupanje, vzajemnost) pospešuje usklajevanje in sodelovanje za skupno dobro (13).

Trenutno je v vasi ena čista kmetija, iz štirih dopolnilnih kmetij pa se gospodarji dnevno vozijo na delo v Tolmin. Ker je delež mladih v vasi velik, imajo vse kmetije zagotovljeno nasledstvo. Tako Čadrg ostaja eno redkih perspektivnih hribovskih naselij na območju tolminske občine.

Tradicionalna »vas« je obstala le, če so prebivalci sodelovali med seboj in tako ustvarili vaško skupnost. Temeljna pogoja za njeno uspešno delovanje sta možnost svobodnega odločanja članov o njeni prihodnosti ter njihova povezanost z okoljem (7).

Slika 1: V živo skalo vklesana cesta - življenjska žila vasi (foto: Primož Pipan).

Slika 2: Gibanje števila prebivalcev v Čadrgu med 1867 in 2004 (9).

Socialni kapital sestavljata strukturni in kulturni vidik (4, 12). Pri prvem so kazalniki članstvo in aktivnosti v prostovoljnih organizacijah, pri drugem pa gre za vprašanje medsebojnega zaupanja. Rezultat vsega vloženega dela in medsebojnega zaupanja je močna vaška skupnost, kjer vsi člani izkazujejo visoko stopnjo altruizma ali nesebičnosti. Ta je predpogoj za vzdrževanje majhnih naselij pri življenju oziroma za njihovo revitalizacijo.

Slika 3:

Sprejem in življenje v don Pierinovi skupnosti

Kandidati za vključitev v celodnevni pripravljani program terapevtske skupnosti morajo za to, da so mu fizično sposobni slediti, izpolniti dva pogoja. Opravljen morajo imeti zdravniški pregled, ob tem pa vzdržati vsaj še teden dolgo abstinenco brez drog. Priprave na življenje v Skupnosti trajajo štiri do pet tednov. Po uspešno opravljenih pripravah člani v njih preživijo naslednjih 30 do 36 mesecev. Poudariti je treba, da v Skupnosti ne prihajajo od droge fizično odvisni ljudje, temveč ljudje, ki so telesno že očiščeni (5). Ker poteka življenje v Skupnosti po strogih pravilih, je strah, da bi ta postala kraj za zbiranje odvisnikov s širšega območja, povsem neutemeljen. V njih so prepovedane vsakršne droge in alkohol, kadilci na dan dobijo 10 cigaret, celo pitje kave in gledanje televizije je na primer omejeno le na dvakrat tedensko. Družinski člani lahko na obisk pridejo vsako drugo nedeljo, prijatelji pa le dvakrat na leto (11).

Integracijska sposobnost, to je sposobnost sprejemanja in vključevanja priseljencev v naselje, je odvisna od stabilnosti in čvrstosti vaške skupnosti (2). Vprašanje pritiska priseljencev na tradicionalno vaško skupnost je odločilno za organski razvoj naselja. Postavlja se vprašanje, kje je prag deleža priseljencev, ki se še lahko vključijo v domačo skupnost, ne da bi bili prizadeti ali celo porušeni odnosi med prebivalci v naselju (7).

Objekti don Pierinovich skupnosti in gospodarjenje v njih

Za izvajanje programov dobi Skupnost srečanje objekte v dar ali v trajno uporabo na podlagi pogodbe z lastnikom. Objektov praviloma ne kupuje, saj si takšnih stroškov ne more privoščiti. Ker stavbe niso grajene namensko, niti dva centra nista enaka. Skupnosti za fante in dekleta so ločene, praviloma so v opuščenih cerkvenih ali posvetnih objektih, na primer v samostanih, zgradbah starih šol, stanovanjskih hišah, kmetijah ipd. V objektu navadno živi od 5 do 12 ljudi, obstaja pa tudi nekaj večjih (na primer *Mulino Silla* s kapaciteto več kot 100 oseb).

Ker vsaka Skupnost teži h gospodarski samozadostnosti, v njih poteka pridelava hrane za lastne potrebe. Člani se ukvarjajo s poljedelstvom, sadjarstvom in živinorejo. Izjeme so nekatere večje Skupnosti, ki imajo na primer 500 sadnih dreves ali 300 pujskov in so zaradi ugodnih naravnih razmer ozko specializirane. Svoje proizvode nato zamenjujejo

z drugimi Skupnostmi. Morebitnih presežkov nikoli ne prodajo na trgu, ampak jih po možnosti dostavijo drugim skupnostim v bližini (11).

Skupnost srečanje v Sloveniji

Leta 1992 je Skupnost srečanje začela s programom pomoči zasvojenim in njihovim svojcem tudi v Sloveniji. Ker večina zasvojencev iz Slovenije še vedno odhaja v don Pierinove skupnosti v Italijo, je njihova želja, da bi čimveč tistih, ki jim pomagajo, ostalo v Sloveniji.

Prva Skupnost je leta 1995 zaživela v frančiškanskem samostanu na Kostanjevici pri Novi Gorici (5). Trenutno jih v Sloveniji deluje pet, poleg kostanjeviške še v Vremskem Britofu, Razborju pri Loki pri Zidanem Mostu, Sveti Trojici v Slovenskih goricah ter Čadrgu pri Tolminu. Skupnost v Sloveniji deluje pod okriljem Zavoda Pelikan - Karitas; v trinajstih letih delovanja je bilo v program pomoči vključenih več kot 800 mladih (3).

Slika 4: Njiva, ki jo obdelujejo člani don Pierinove skupnosti (foto: Primož Pičan).

Nastanek don Pierinove skupnosti v Čadrgu

Vaška skupnost Čadrg si je več let prizadevala za oživitev objekta stare, podirajoče se vaške šole. Po tem, ko so se prebivalci Planine leta 1994 izrekli proti don Pierinovi skupnosti v njihovem naselju, se je Ludviku Janežu, takratnemu predstavniku čadrske vaške skupnosti, utrnila ideja o don Pierinovi skupnosti v stari vaški šoli.

Krajani so o njej začeli resno razmišljati, ko so jih leta 1997 obiskali predstavniki Karitas. Kako bo to vplivalo na njihovo mladino? Bo poskrbljeno za red? Ali bo to vplivalo na slabo ime Čadrga, mu bo morda prineslo slabo publiciteto? Po prvih pomislekih pa so začeli razmišljati o tem, da bo v vas prišla še ena velika družina, ki bo z njimi živela in delala.

Karitas je Čadržanom omogočila, da so nekajkrat obiskali in se seznanili z delujočo Skupnostjo na Kostanjevici pri Novi Gorici. Ker se je Janež bal, da ne bi s svojo idejo krajanov sprl in bi tako eno Skupnost gradil, drugo (vaško skupnost) pa rušil, se je odločil za glasovanje po načelu: ena hiša - en glas. Člani posamezne družine so se morali med seboj pogovoriti

Slika 5: Hiša Skupnosti srečanje v skladu z možnostmi še vedno obnavljajo (foto: Primož Pipan).

in skupaj odločiti, kako bo glasovala njihova hiša. Na koncu so se prebivalci vseh sedemnajstih domačij (tudi vikendaši) v vasi soglasno izrekli za Skupnost (6).

V fantom namenjeno don Pierinovo skupnost v Čadrgu, ki lahko sprejme največ 10 uporabnikov hkrati, je prva skupina odvisnikov prispela leta 1999 (3). Ker vanjo prihajajo posamič, se njihovo število spreminja. Najpogostejše jih je v njej od šest do devet. Ekipo sestavljajo v glavnem Slovenci, vključeni pa so bili že tudi Hrvati iz Splita, Pulja, Pazina in Zadra (6, 11).

»Zgodovina« Skupnosti srečanje

Na rimskem trgu Navona se je leta 1963 duhovnik Pierino Gelmini srečal z narkomanom Alfredom, ki ga je prosil pomoči. Srečanje z Alfredom, človekom v tovrstni stiski, je bilo rojstvo avanture, katere rezultat je Skupnost srečanje (Comunita Incontro). Njen prvi center Mulino Silla je zaživel leta 1979, ko se je don Pierino skupaj s petimi fanti vselil v star, napol porušen mlin v Dolini čarovnic (50 kilometrov severno od Rima). Danes je Mulino Silla sodobno opremljen kompleks pisarn, dvoran in delavnic, katerega sestavni del sta tudi bolnišnica in šola. Ob njem je v Italiji zraslo 165 centrov, več kot 40 pa jih je zunaj meja Italije: v Franciji, Španiji, Švici, Sloveniji, Boliviji, Braziliji, Kostariki, Združenih državah Amerike in na Tajskem (11).

Kaj je Čadrg s Skupnostjo pridobil?

Vsak posameznik v vasi je zaradi osebne izkušnje s Skupnostjo ogromno pridobil na področju osebnega razvoja. Ker v naselju ni dovolj delovne sile, ima od nje korist tudi celotna vaška skupnost. Devet dodatnih parov rok, ki lahko v primeru nenadne potrebe kadarkoli priskočijo na pomoč, veliko pomeni. Člani Skupnosti vaščanom redno pomagajo pri spravilu sena in drv ter pri čiščenju ceste v zimskem času.

Člani Skupnosti in njihovi sorodniki, ki k njim hodijo na obiske, dobro ime vasi promovirajo daleč naokoli. Na obiske v Čadrg še vedno prihajajo njeni bivši člani s svojimi družinami. Ker krajani navezujejo poznanstva z ljudmi po celi Sloveniji, se krog ljubiteljev Čadrga iz leta v leto širi. Zaradi obiskovalcev je vrata odprla manjša vaška okrepčevalnica, prodaja sira v vaški sirarni pa se je tako povečala, da ga morajo kupci rezervirati en mesec vnaprej.

Mnogo obiskovalcev povprašuje po apartmajih in sobah, saj želijo v Čadrgu preživeti konec tedna. V bližnji prihodnosti obstaja resna poslovna priložnost, da se kdo izmed vaščanov začne ukvarjati z oddajanjem sob za goste (9).

Vzorčni primer?!

Lokalnemu okolju don Pierinove skupnosti ne predstavljajo nobene grožnje, ampak so, ravno nasprotno, prej priložnost za njegov dodatni razvoj. V najslabšem primeru Skupnost z obnovo in vzdrževanjem prej zapuščenega ali podirajočega se objekta upočasni ali celo ustavi stagniranje majhne lokalne skupnosti na demografsko ogroženem hribovskem območju. Poleg svojega temeljnega poslanstva opravlja še vlogo vzdrževalca kulturne pokrajine, jo varuje pred zaraščanjem, lahko pa je tudi pobudnik izletniškega turizma.

Slika 3: Čadrg št. 6 - domovanje don Pierinove skupnosti (foto: Primož Pipan).

Na nek način je paradoksalno, da nesreča odvisnikov od droge predstavlja priložnost za lokalno skupnost na podeželju, ki don Pierinovo skupnost sprejme med sebe.

Don Pierinove skupnosti pomenijo nov način, s katerim lahko naselje doseže večjo medijsko odmevnost in prepoznavnost, kar v dobi blagovnih znamk vsekakor ni nezamemljivo.

Navsezadnje se je švedski kraljevi par ob priliki obiska v Sloveniji (junija 2004) v Kobaridu zadržal le petnajst minut, v Čadrgu pa slabo uro!

V zvezi z ustanavljanjem novih Skupnosti neizogibno trčimo ob dojemanje lokalnega prebivalstva, ki je lahko »za« ali pa »proti« don Pierinovi skupnosti v njihovem naselju. »Se bodo akterji sposobni pogovoriti med seboj in v prostoru ustvariti koalicijo (14)?« Nove don Pierinove skupnosti so vsekakor v interesu lokalnih skupnosti.

Literatura

1. Barbič, M., Benedejčič, M. 1993: Druženogeografske značilnosti doline Zadlašce in Čadrga. V: Alpski mladinski raziskovalni tabori. Tolmin.
2. Glueck, A., Magel, H. 1993: Podeželje - vrt prihodnosti. Komenda.
3. Horvat Žnidaršič, Z. 2004 (osebni vir, 23. 3. 2004).
4. Igljč, H., 2001: Socialni kapital, socialna omrežja in politično vedenje: empirična študija. Družboslovne razprave, 17. Ljubljana.
5. Imam težave z drogami! Kam po pomoč? (vodič po več kot 100 programih), 2001. Urad vlade RS za droge. Ljubljana.
6. Janež, L. 2002 (osebni vir, 15. 8. 2002).
7. Klemenčič, M. M., 1995: Krajevna identiteta na primeru Srednje in Zgornje Gorenjske. V: Dela 11. Ljubljana.
8. Krajevni leksikon Slovenije, 1995. Ljubljana.
9. Pipan, P. 2004: Učinki zdravljenja odvisnikov od drog po metodi don Pierinove skupnosti za samopomoč na naselje Čadrg. Seminarska naloga, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete. Ljubljana.
10. Roš, K. 2002: Ekološko kmetovanje v TNP. Sodelovanje Čadrganov je že pregovorno. Delo (10. julij 2002). Ljubljana.
11. Rožac, D. 2002 (osebni vir, julij 2002).
12. Švorc, S. 2003: Sociološki vidik revitalizacije perifernih območij - primer občine Kobarid. Diplomsko delo, Oddelek za sociologijo Filozofske fakultete. Ljubljana.
13. Warner, M. 1999: Social Capital Construction and the Role of the Local State. V: Rural Sociology, 64. KRAJ IZDAJE.
14. Zidar, F. 2003 (osebni vir, 7. 7. 2003).